nrc

LUX ET LIBERTAS | ALGEMEEN HANDELSBLAD (1828) EN NIEUWE ROTTERDAMSE COURANT (1844)

VRIJDAG 13 AUGUSTUS 2021 | OCHTENDEDITIE

Trump is een karakter zoals we zelden of nooit hebben gezien

Michael Wolff schrijver

BOEKEN C12-13

Mijn zoon was geen crimineel, maar een gewone jongen die in de war was

Justine Seewald, moeder van de doodgeschoten Sammy Baker

BINNENLAND 8-9

Natuurbranden
Landen kunnen veel meer doen om verwoesting te voorkomen, zegt bosbrandexpert Johann Goldammer

IN HET NIEUWS 4-5

Nieuwe doelen
Waar blijven de klimaatplannen van bedrijven?

ECONOMIE E2-3

Medailles
Tijd om het olympisch goud te verzilveren

SPORT E9

HEROPENING ONDERWIJS

Nieuwe stap versoepelingen: studeren zonder afstand

Studenten kunnen vanaf 1 september waarschijnlijk zonder al te veel beperkingen weer fysiek onderwijs gaan volgen.

Door onze redacteuren
Stéphane Alonso en **Thomas Borst**

DEN HAAG. Studenten die weer in een collegezaal zitten, zonder mondkapje op of anderhalve meter afstand van elkaar te houden: het is moeilijk voorstelbaar na anderhalf jaar coronacrisis waarin ook van jonge mensen vaak grote offers werden gevraagd. Toch wijst alles erop dat het kabinet hiertoe vrijdag gaat besluiten. Universiteiten, hogescholen en mbo-instellingen, zo laten ingewijden weten, kunnen vanaf 1 september open, zonder al te grote beperkingen, al moet daarover vrijdag nog wel definitief worden besloten.

„Dit was hard nodig voor al onze studenten die al anderhalf jaar opgesloten zitten", zegt Ama Boahene, voorzitter van de Landelijke Studentenvakbond (LSVb). „Studenten kunnen niet meer. Ze voelen zich eenzaam en zitten vast op kleine studentenkamers. Ook hebben ze het gevoel dat ze stilstaan in hun ontwikkeling."

Ook Kamerlid Lisa Westerveld (GroenLinks), onderwijswoordvoerder voor haar partij, spreekt van een „opluchting voor studenten en docenten dat fysiek onderwijs eindelijk weer mogelijk wordt". Het onderwijs gaat niet helemaal open. Het demissionaire kabinet, dat vrijdagavond een persconferentie houdt, denkt eraan om een beperking op te leggen voor de groepsgrootte tijdens colleges. Overwogen wordt om het aantal studenten dat in de collegezaal mag zitten te beperken, mogelijk tot 75. „Daar balen we van", aldus Boahene. „Er zijn veel collegezalen waar ook met anderhalve meter afstand nog meer dan 75 studenten inpassen. Deze beperking is in onze ogen heel zonde." Mogelijk zullen studenten ook in de gangen mondkapjes op moeten blijven houden, zoals voor de zomervakantie ook gebeurde op middelbare scholen.

Hoge vaccinatiegraad

Voor het kabinet is dit een spannende stap, na de versoepelingen van 26 juni. Toen werden in één klap veel beperkende maatregelen geschrapt. Te veel, zo bleek. Een slecht werkend systeem van testbewijzen in discotheken droeg bij aan een explosie aan besmettingen. Premier Mark Rutte (VVD) en minister Hugo de Jonge (Volksgezondheid, CDA) boden excuses aan en moesten vervolgens toch weer verzwaringen aankondigen.

De situatie nu is anders. De vaccinatiegraad in Nederland is hoog: ruim 71 procent van alle 18-plussers is volledig gevaccineerd. Van de jongeren tussen 18 en 25 jaar heeft 64 procent een eerste vaccinatie gehad, veel tweede prikken worden momenteel of in de komende weken gezet. „Vrijwel alle studenten die ik spreek hebben zich gevaccineerd of wachten op een tweede prik", aldus Boahene. „Als we het nu niet opengooien, wanneer dan wel?"

> Mijn verwachting is dat het aantal besmettingen niet meer uit de hand zal lopen
>
> **Louis Kroes**
> hoogleraar klinische virologie

Tot nu toe mocht de anderhalve meter alleen onder voorwaarden worden losgelaten in het ov of bij kleinere evenementen. Voor Lisa Westerveld voelt het jongste besluit dan ook als „een mijlpaal". Het Kamerlid heeft er meer vertrouwen in dan in juni. „Het verschilt nogal of jongeren zitten of dat ze door elkaar lopen in een discotheek." Ze is wel benieuwd welke afspraken er precies met het onderwijs zullen worden gemaakt, bijvoorbeeld over ventilatie of over het gebruik van sneltesten door studenten.

Uit epidemiologisch oogpunt vindt Louis Kroes, hoogleraar klinische virologie aan het LUMC, de heropening verantwoord. „Natuurlijk is het niet zonder risico en kunnen er nieuwe uitbraken ontstaan. Maar als we kijken naar zorgbelasting, ziekte en sterfte dan is dit een aanvaardbare situatie. Mijn verwachting is dat het aantal besmettingen niet meer uit de hand zal lopen en als die wel stijgen, is er een stevige basisbescherming."

Kroes heeft er „uit maatschappelijk perspectief" begrip voor dat de regering de 'anderhalve meter' loslaat. „Het virus gaat niet meer weg. Het onderwijs heeft een groot belang voor de samenleving."

In juni kregen onderwijsinstellingen te horen dat ze rekening moesten houden met alle scenario's voor heropening. Dat zorgde toen voor veel frustratie, omdat de onzekerheid een schaduw dreigde te werpen over het nieuwe studiejaar en de gebruikelijke introductieweken. Die groeide alleen maar na de misstap van het kabinet met de nachtclubs en discotheken.

Volgens de Vereniging van Universiteiten (VSNU) beschikken Nederlandse universiteiten over goed geventileerde collegezalen, waar studenten veilig les kunnen volgen. Bij een beperking van 75 studenten, voorziet de VSNU een combinatie van fysiek en online onderwijs - en daar is inmiddels ervaring mee.

Voor roostermakers zal een capaciteitsbeperking een uitdaging worden. Veel hogescholen werkten aan een rooster volgens het 'basisscenario' met een bezetting van 75 studenten per college. Andere hogescholen gingen uit van het 'optimale scenario' waarbij de colleges op volle bezetting zonder anderhalve meter door kunnen gaan. Hen wacht een grote logistieke puzzel als het kabinet besluit de groepsgrootte te begrenzen.

[+] **Onderwijs op afstand** pagina 3

24°C Vrijdag schijnt de zon, maar zijn er ook de nodige stapelwolken.

NRC TUSSEN DE REGELS
Een wekelijkse podcast over de spraakmakendste boeken
nrc.nl/podcast

NRC REDACTIE
redactie@nrc.nl
088-572 05 72

ABONNEMENTSVRAGEN
ga voor meer informatie naar **nrc.nl/service**

PRIJS €3,70
Jaargang 16
no. 107

8 710404 000569 53221

Natuurbranden in Griekenland

INTERVIEW **JOHANN GOLDAMMER** BOSBRANDEXPERT

‘Hulp van burgers bij voorkomen bosbrand is nodig’

Hoe zijn desastreuze bosbranden in de toekomst te voorkomen? Griekenland vroeg bosbrandexpert Johann Goldammer om advies. De vergrijzing van het platteland blijkt, naast klimaatverandering, een belangrijke factor.

Door onze correspondent
Toon Beemsterboer
ATHENE

In 2018 werd de Duitse bosbrandenexpert Johann Goldammer gebeld door de Griekse premier Alexis Tsipras. Een brand in de badplaats Mati had in één middag aan 102 mensen het leven gekost. Ze waren overvallen door de stormachtige vaart waarmee het vuur door de kurkdroge dennenbossen ten noordoosten van Athene raasde. Hoewel er in Griekenland jaarlijks bosbranden zijn, waren er niet eerder zoveel doden bij gevallen. Tsipras kondigde drie dagen van nationale rouw af.

Goldammer werd als een van de meest prominente bosbrandexperts en directeur van het Global Fire Monitoring Center, een kenniscentrum voor bosbranden, gevraagd om de Griekse regering van advies te voorzien. Hij werd de voorzitter van een onafhankelijke commissie die ging onderzoeken hoe de brandbestrijding kan worden verbeterd. Volgens Goldammer hebben landen rond de Middellandse Zee namelijk een radicaal andere aanpak van bosbranden nodig.

Want door zijn unieke geografische ligging, ingeklemd tussen drie landmassa’s, is het Middellandse Zeegebied bijzonder kwetsbaar voor de gevolgen van klimaatverandering. De temperaturen in de regio zijn de afgelopen eeuw al 20 procent sneller gestegen dan in de rest van de wereld. Dit zal in de nabije toekomst ingrijpende gevolgen hebben voor de landbouw en het toerisme in een regio die vanwege zijn aangename klimaat en prachtige natuur bekendstaat als ideale vakantiebestemming.

> Verwijder droge bladeren uit de dakgoot, en vervang houten deuren en raamkozijnen

„Door klimaatverandering en de ontvolking van het platteland zien we dat branden groter en intenser worden”, zegt Goldammer in een interview via Skype. „In de toekomst zal dit verergeren. Dat betekent dat er meer aandacht moet uitgaan naar waar branden in potentie kunnen uitbreken: de stedelijke gebieden en plattelandsregio’s die omringd zijn door brandbare vegetatie. Daar moeten we naar kijken vanuit het oogpunt van landschapsplanning en bosmanagement.”

De commissie identificeerde enkele structurele problemen in Griekenland: de wildgroei aan departementen met overlappende verantwoordelijkheden, het gebrek aan strategische planning, en een te grote nadruk op brandbestrijding in verhouding met preventie. Goldammer en zijn collega’s pleitten voor een holistische aanpak, waarbij de nadruk moest komen te liggen op het voorkomen van grote branden door het landschap vuurbestendig te maken en de weerbaarheid van burgers te vergroten.

De toenmalige oppositieleider Mitsotakis noemde het rapport destijds „een blauwdruk voor de te nemen stappen”. Maar als premier hij heeft de adviezen niet opgevolgd. Onder zijn leiding is het ministerie voor Civiele Bescherming verantwoordelijk gemaakt voor bestrijding van branden. Mitsotakis trok 1,7 miljard euro uit voor het aankopen van blusvliegtuigen en helikopers. Maar er kwam slechts 20 miljoen euro voor preventie, zoals opruimen van dood hout en andere vormen van bosbeheer.

„Blusvliegtuigen behoren tot het gereedschap van overheden, vooral in noodgevallen, maar ze vormen slechts een klein onderdeel van hun arsenaal”, zegt Goldammer. „In Mati konden ze niet gebruikt worden omdat de wind te hard was en de golven te hoog voor vliegtuigen om water uit zee te halen. Als je goed bent voorbereid dan heb je wellicht niet zo veel vliegtuigen en helikopters nodig.” Op die manier kun je ook nog eens een hoop geld besparen, voegt hij toe.

Wat kunnen landen doen om zich voor te bereiden?

„We moeten kijken wat onze voorouders deden. In Griekenland werden de landschappen van oudsher zeer intensief gecultiveerd, ze zijn gedurende millennia gecultiveerd. Toen waren er geen branden van zulke omvang en intensiteit, want intensieve landbouw vereiste zorgvuldige cultivatie van het land, waardoor er niets was om te verbranden. Grazende dieren spelen hierbij een grote rol, net als het verzamelen van dood hout om huizen te verwarmen en te koken.

„Maar de exodus uit het platteland heeft de jonge generatie naar de steden gebracht. De dorpen op het platteland vergrijzen. De stedelingen bezitten vaak nog een huis of boerderij in het dorp, dat ze omtoveren tot zomerhuis. Dat betekent dat er af en toe bezoekers zijn, vooral in de zomer, en ook buitenlandse toeristen. Maar die cultiveren het land niet zoals historisch gezien gebeurde. Daardoor ligt er op het land veel meer kreupelhout en dode takken om te verbranden.”

„We moeten leren van de natuurlijke rol die vuur en dieren van oudsher spelen bij het cultiveren van land. Een grazende kudde kan het ecosysteem stabiliseren en de brandstof verminderen. Sommige landen hebben dit al omgezet in beleid. Zo huurt de Amerikaanse staat Californië herders in die kuddes laten grazen in kwetsbare regio’s. En na enkele dodelijke branden in 2017 is Portugal het eerste land in Europa dat van landmanagement een speerpunt heeft gemaakt, bijvoorbeeld door bufferzones aan te leggen en ’s winters gecontroleerd bos te verbranden.”

U pleit ook voor meer weerbaarheid van burgers. Wat bedoelt u daarmee?

„Om het landschap beter bestand te maken tegen branden is ook de participatie van burgers nodig. Daarom hebben we richtlijnen opgesteld hoe mensen hun dorp en hun huis beter kunnen beschermen tegen brand. Verwijder droge bladeren uit de dakgoot, en vervang houten deuren en raamkozijnen. Zorg voor een watervoorraad in huis of in de tuin. Want vaak valt tijdens bosbranden de stroom uit, en gaat de druk in de waterpijpleidingen naar beneden.”

„Daarnaast moet worden nagedacht over de aanleg van bufferzones: gebieden waar het landschap zo gefragmenteerd is dat ze werken als een soort ‘brandstofbrekers’. En dan heb ik het niet over de aanleg van wegen, want die zijn niet breed genoeg om een brand te stoppen. Je moet denken aan stukken land van een paar honderd vierkante meter. Want rondvliegende dennenappels kunnen met sterke wind een paar honderd meter verderop landen en een nieuwe brand veroorzaken.”

„Mitsotakis zei: Griekenland is als een exploderende tondeldoos - onmogelijk om te beheersen. De premier heeft gelijk. Daarom moet je de tondeldoos onschadelijk maken. De hulp van burgers is daarbij onontbeerlijk. Maar veel Grieken verwachten dat de staat al hun problemen oplost. In die zin hebben ze nog een lange weg te gaan. Toch zien we in alle landen met bosbranden dat er onder de bevolking grote bereidwilligheid is om te helpen. De uitdaging voor de regering is om deze energie in goede banen te leiden.”

FOTO'S REUTERS/NICOLAS ECONOMOU/AFP

Boven: Blushelikopters bij het **strand van Pefki**, op het eiland Evia. Onder: Schade door de bosbranden op het eiland Evia.

REPORTAGE **BOSBRANDEN ATHENE**

‘Ik laat mijn huis niet in de steek’

Om slachtoffers te voorkomen werd in Griekenland volop geëvacueerd - maar de bewoners willen dat meer geblust wordt.

Door onze correspondent
Toon Beemsterboer
ATHENE

Toen de vuurzee vorige week zijn huis ten noorden van Athene gevaarlijk dicht was genaderd en de brandweer nergens viel te bekennen, besloot Dimitris Karamperos het evacuatiebevel te negeren en zelf zijn huis te beschermen. „De politie stond aan de deur en zei dat ik onmiddellijk moest vertrekken, anders zou ik verbranden. Maar ik weigerde. Ik zei: schrijf mijn naam en adres maar op en klaag me aan. Ik laat mijn huis niet in de steek.”

Karamperos’ vrijstaande huis is een van de weinige gebouwen die overeind zijn gebleven in de voorstad Varympompi, die grensde aan het laatste grote bos rond Athene. Van veel andere huizen staan alleen de zwartgeblakerde buitenmuren nog overeind. De omringende heuvels zijn veranderd in een grijze woestenij van as en verkoolde bomen. Langs de wegen staan karkassen van auto’s.

Tegenover het huis van Karamperos ligt een omheind sportcomplex van een lokale school, dat ook is ontsnapt aan het vuur. „Het complex heeft een wateraansluiting met sterke druk. Dat heeft ons gered. Mijn buurman Iannis en ik hebben het hek opengebroken en brandslangen aangesloten, zodat we het vuur op afstand konden houden. De brandweer was nergens te bekennen en de blusvliegtuigen gooiden alleen water op het bos, niet om het dorp te beschermen. De coördinatie van brandbestrijding was totaal verkeerd.”

Geen doden

In Griekenland groeit de woede over het onvermogen van de regering om de branden onder controle te krijgen en dorpen te beschermen. De regering wijst op de buitengewone omvang en intensiteit van de branden, aangewakkerd door de ergste hittegolf in decennia. Karamperos: „Natuurlijk is dit het resultaat van klimaat, maar dat weten we al tien jaar. Maar wat heeft de regering is de tussentijd gedaan om zich hierop voor te bereiden? Niets.”

Premier Mitsotakis voelde zich maandag genoodzaakt zijn excuses aan te bieden. „We hebben misschien gedaan wat menselijk mogelijk was, maar in veel gevallen was het niet genoeg.” Mitsotakis benadrukte dat er tenminste geen doden zijn gevallen, mede dankzij het waarschuwings- en evacuatiesysteem dat na de dodelijke brand in Mati in 2018 is opgezet. Maar critici verwijten de regering dat zij zich uit angst voor de politieke gevolgen van een ‘nieuwe Mati’, uitsluitend heeft geconcentreerd op evacuaties en niet op het blussen.

‘Geen brandweer, wel politie’

De meeste inwoners van Varympompi zijn ondergebracht in hotels elders in de stad. Vrijwilligers met piercings en dreadlocks helpen een oude vrouw om haar afgebrande huis leeg te halen. In een park in het centrum van de wijk lopen ingenieurs van de overheid die de schade komen opnemen voor eventuele compensatie. De regering heeft voor dit doel 500 miljoen euro vrijgemaakt.

Inwoner Xristoforos Syranisis, een veertiger met zijn armen vol tatoeages, heeft een kraampje opgezet met water en voedsel voor dorpsbewoners. Samen met andere vrijwilligers zegt hij in twee dagen tientallen huisdieren te hebben gered die waren achtergebleven door de evacuaties. Syranisis is net als veel meer Grieken woedend op de Griekse pers, die volgens hem de „propaganda van de regering napraat”. Ook komt de brandweer 5.000 manschappen tekort. „In plaats van brandweerlieden stuurde de regering veel politieagenten die mensen onder dwang uit hun huizen haalden.” Nog steeds wemelt het van de agenten en militairen in Varympompi, die rondjes rijden om het park en werkloos sigaretten zitten te roken in hun auto. „Als je huis afbrandt heb je geen agenten nodig, maar brandweermannen.”
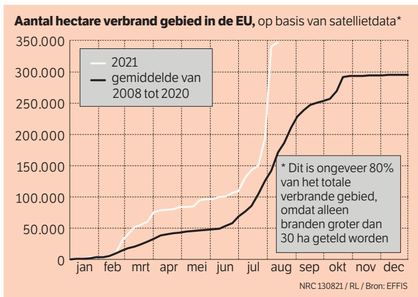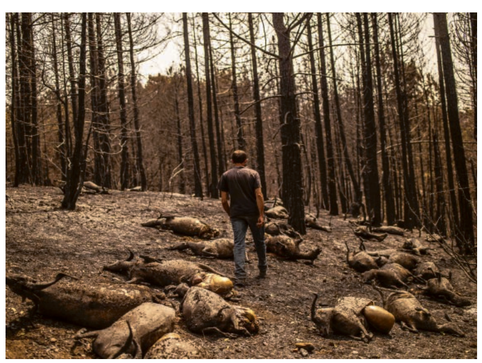
Bovengemiddeld veel bosbranden in 2021